

ANDRIES PIETERSON KREEG ASTMATISCHE KLACHTEN NA DE ATF-BRAND

Ziek van lucht

Er is geen gevaar voor de volksgezondheid. Als die mededeling klinkt bij een brand, gaan bij Andries Pieterseon uit Drachten de haren recht overeind staan. Werd dat ook niet tegen hem gezegd op vrijdag 12 mei 2000? Toch verloor hij zijn gezondheid en zijn werk als gevolg van de ATF-brand in zijn woonplaats. Hij is niet de enige. Steeds vaker blijkt dat chemische gassen mensen chronisch ziek kunnen maken.

Door **Sippie Miedema**.

Als Andries Pieterseon uit Drachten één ding in zijn leven over mocht doen, dan is het die vrijdagochtend, nu 7,5 jaar geleden. Dan zou hij op zijn onderbuikgevoel afgaan en weglopen van de bouwplaats. Maar de tijd kan nu eenmaal niet teruggedraaid worden en dus kampt Pieterseon met de rest van zijn leven met benauwdheid, opgelopen door de ATF-brand.

Pieterseon werkte als elektromonteur voor verschillende uitzendbureaus. In 2000 was hij aan het werk op een bouwplaats. De politie hield hem staande; er was brand bij ATF, maar Pieterseon mocht doorrijden. De straat was ver genoeg van de plaats des onheils. Pieterseon zelf maakte zich ook niet ongerust. „Het is weer zo ver”, dacht hij bij zichzelf, want er stond bij ATF wel vaker iets in de hens.

Die dag was het echter goed mis. Bij de brand ging 480 ton chemisch afval in de hens. „Wij zaten niet in de rook, maar er hing wel een heel penetrant geurtje. Dat kan nooit gezond zijn, hebben we nog gezegd.” De projectleider verzekerde echter dat de bouwploeg best kon doorwerken. Hij wist ook niet beter. Niemand van de politie, brandweer of gemeente had tenslotte gezegd dat ze weg moesten.

Pieterseon ging dus aan de slag. Geregeld moest hij naar buiten om gereedschap of materiaal op te halen uit een zeecontainer die op straat stond. „Die zat vermoedelijk helemaal onder de chemische rotzooi. Daar zit je dan met je handen aan en vervolgens wrijf je eens over je neus of in je ogen.”

De eerste weken na de brand was er niets aan de hand. De klachten kwamen sluipenderwijs. Hij werd moe, kortademig en had constant een verstopte neus. Als Pieterseon de steiger opliep, moest hij bovenaan pauzeren om op adem te komen. Vrouw Geertje vermoedde al snel dat de klachten wat met de brand te maken moesten hebben, maar Pieterseon zelf wuifde die conclusie weg. „Ik dacht dat het aan de leeftijd lag.”

Pas toen er meer verhalen naar buiten kwamen, legde Pieterseon de link. „Die mensen hadden allemaal dezelfde klachten. Zij hadden ook gedacht: het gaat wel weer over. Maar dat ging dus niet. Het werd steeds erger.”

Slapen ging bijna niet meer vanwege de benauwdheid. Werken werd lastig, het stof op de bouwplaats verergerde de klachten. Bij het uitzendbureau werd over hem geklaagd: Pieterseon haalde de productie niet. Uiteindelijk raakte hij in de ziektewet, en toen zijn contract afliep, werd die niet verlengd. Daar zat hij dan werkloos op de bank. Het UWV keurde hem gedeeltelijk af, maar hij moest natuurlijk wel een nieuwe baan. De bouw zou niet meer lukken, maar wat dan? Taxichauffeur leek hem wel wat, maar wie zat nou te wachten op een vijftiger zonder ervaring in die richting? In totaal heeft Pieterseon drie jaar thuis gezeten. „Hij was niet te genieten de laatste twee jaar”, vertelt zijn vrouw. Maar ja, wat wil je als je afwijzing na afwijzing krijgt. Gelukkig heeft hij hobby's. „Als hij de hele dag thuis had gezeten, hadden we vast ons 25-jarig huwelijksfeest niet gehaald.”

GGD

De gezondheidsklachten van Pieterseon worden geschaard onder de noemer RADS, Reactive Airways Dysfunction Syndrome. Een klassieke vorm van beroepsastma, ontwikkeld door overgevoeligheid voor een chemische substantie.

Tijdens de brand is wel van een aantal schadelijke stoffen gemeten hoe hoog de concentratie was, maar volgens de autoriteiten waren de waarden niet gevaarlijk. De GGD concludeerde begin dit jaar dat deze metingen dus heel weinig zeggen of iemand ziek kan worden van de lucht. „Als er geen gevaarlijke gehalten van stoffen gemeten worden, kan de interpretatie van meetresultaten dus niet meer zijn: er is geen gevaar voor de gezondheid. (...) En: „Het is raadzaam om intensieve blootstelling aan rook en andere irriterende gassen, dampen en stofdeeltjes nog meer te vermijden dan nu al gebruikelijk is.”

Pieterse kan heel boos worden als dat advies niet goed wordt opgevolgd. wordt goed boos als er laks wordt gereageerd op potentiële milieuproblemen. Een paar jaar geleden ging er in Dokkum een loods van een transporteur in vlammen op. „Die mensen stonden er gewoon omheen. Waarom stuurde de brandweer of de politie de omstanders niet weg? Er werd wel gezegd dat er geen gevaar was, maar zeker weten doe je het niet. Bij ons dachten ze ook dat er geen gevaar was.”

Er is niet altijd een milieuramp nodig om gezondheidsklachten te krijgen van chemische producten.

Prehistorie

Er is niet altijd een milieuramp nodig om gezondheidsklachten te krijgen van chemische producten. Voor Jessica Petermeijer uit Den Bosch was de verbouwing van haar huis in 2004 de oorzaak van haar gezondheidsproblemen. Sinds die tijd kampt ze onder meer met vermoeidheid, zere ogen, spierpijn en hoofdpijn. Het was zo erg dat ze een tijdlang buitenshuis in de caravan moest slapen omdat ze ziek werd van de geuren en gassen in huis.

Naar verjaardagsfeestjes gaat ze niet meer, tenzij het een partijtje van bekenden is. Die weten inmiddels dat zij niet tegen after shaves en parfums kan en passen zich daarop aan. Tegenwoordig eet ze alleen biologisch, draagt ze alleen nog maar natuurlijke kleding, en gaat ze zonder make-up door het leven. ‘Mama leeft in de prehistorie’, zeggen haar zoons weleens gekkerend.

De klachten worden geschaard onder de noemer MCS, Multiple Chemical Sensitivity (zie kader). Door blootstelling van schadelijke stoffen kunnen mensen een overgevoeligheid opbouwen. Als de overgevoeligheid eenmaal is ontstaan, kunnen zij ook ziek worden van hele lage concentraties chemische stoffen. Het Platform Gezondheid en Milieu wil daarom dat er bij vrijkomende schadelijke stoffen meteen actie wordt ondernomen en mensen weg worden gehouden. Ook bij tijdelijke blootstelling kunnen mensen immers chronisch ziek worden, zoals bij Pieterse gebeurde.

Alternatieve circuit

Voor MCS-patiënten bestaat sinds 2001 een zelfhulpgroep. Petermeijer werd onlangs secretaris. Inmiddels zijn er 750 mensen bij aangesloten. Onder de leden ex-klussers zoals Petermeijer, maar ook mensen die ziek zijn geworden na een brand of na een vliegreis. „Het interieur van zo'n vliegtuig wordt vaak bespoten met pesticiden. Een overdosis kan de oorzaak zijn van gezondheidsproblemen.” Grootste probleem is dat er eigenlijk geen erkenning is voor de klachten. De reguliere geneeskunde heeft haar tot drie keer doorverwezen naar de psychiater, „want het zal wel tussen de oren zitten”. De Brabantse zegt schoon genoeg te hebben van de onderzoeken. Toch gaat ze. „Al was het alleen maar om die diagnose te weerleggen.”

Op eigen kosten dook ze in het alternatieve circuit. Ze heeft al uitgebreide bloedonderzoeken laten uitvoeren en haar DNA laten uitpluizen. Uit het eerste kwam naar voren dat ze vol giftige stoffen zit. Verdere studie bleek dat haar dikke darm z'n werk niet goed doet. Ook het erfelijk materiaal klopt niet helemaal. Ze heeft een afwijking op een chromosoom dat verantwoordelijk is voor leverenzymen en daarmee de afbraak van giftige stoffen.

De screening werd destijds uitgevoerd door een Amerikaans lab. Een dergelijk onderzoek was destijds niet mogelijk in Nederlandse ziekenhuis. Inmiddels wel, vertelt ze. „Eigenlijk wil ik een contra-expertise laten uitvoeren, om zo sterker te staan bij Nederlandse artsen. Maar ja, dan kost het me weer vijfhonderd euro. De meeste verzekeraars dekken dit niet.”

Petermeijer stimuleert de stichtingsleden wel om zoveel mogelijk onderzoek te laten uitvoeren. Bij een groot deel van de leden is hetzelfde DNA-defect geconstateerd.

Petermeijer vermoedt dan ook dat daar een van de oorzaken ligt van de problemen. Het zou kunnen verklaren waarom sommige mensen wel ziek worden na een brand en waarom de klachten bij anderen na een tijdje weer overgaan. Ze lobbyt bij universiteiten en ziekenhuizen voor meer onderzoek. „De klachten die wij hebben worden in de reguliere geneeskunde afgedaan als vaag. Maar dat is het niet. De mensen zijn gewoon ziek. De diagnose, die is vaag.” En dat is natuurlijk een groot probleem voor het verkrijgen van een arbeidsongeschiktheiduitkering. Als zoveel mogelijk mensen onderzoek laten doen, is er misschien een overeenkomst te ontwaren. „Als er duizend mensen zijn die hetzelfde hebben, kunnen ze er niet meer omheen”, is de hoop van Petermeijer.

Twinkeling

Met Andries Pieterse gaat het inmiddels de goede kant op. De klachten zullen niet helemaal overgaan. Bij mistig weer krijgt hij het nog altijd benauwd. Maar als hij stoffige of rokerige ruimtes mijdt, valt er mee te leven. Bovendien heeft hij weer werk. Via een re-integratiebedrijf kon hij een chauffeursopleiding volgen en kon hij aan de slag bij taxibedrijf Kijlstra in Drachten. „Soms bedank ik voor een rit. Als er een zwaar iemand in een taxibusje vervoerd moet worden, kan ik dat niet doen.

Die krijg ik er gewoon niet in.” De baas heeft begrip voor de situatie. Bovendien is Pieterse dankzij een gedeeltelijke uitkering met korting aan het werk. „Mijn dochter zei laatst: ‘Pa, heeft weer een twinkeling in zijn ogen.’”

Erkenning dat de ATF-brand mensen ziek heeft gemaakt, liet lang op zich wachten. Maar vooral dankzij dierenarts Van der Paauw is er nu erkenning. Burgemeester Middel heeft zijn hulp beloofd aan Pieterse en de tien andere slachtoffers. „Dat vind ik erg belangrijk. De vorige wilde van niets weten, vond dat het niet de verantwoordelijkheid van de gemeente was.”

De mening op het gemeentehuis van Smalingerland is inmiddels bijgesteld en de slachtoffers hebben een advocaat toegewezen gekregen voor een rechtszaak om letselschade. Tenslotte is Pieterse door zijn ziekte behoorlijk in loon achteruitgegaan. „Ik verwacht er niet veel van, hoor. De directeuren zijn tenslotte ook vrijgesproken, en wie zou het moeten betalen: de fabriek is inmiddels overgenomen. En eigenlijk vind ik dat ook niet het belangrijkste. De erkenning dat is wel fijn. Een zak geld is handig, maar mijn gezondheid kan ik er niet mee terugkopen.”

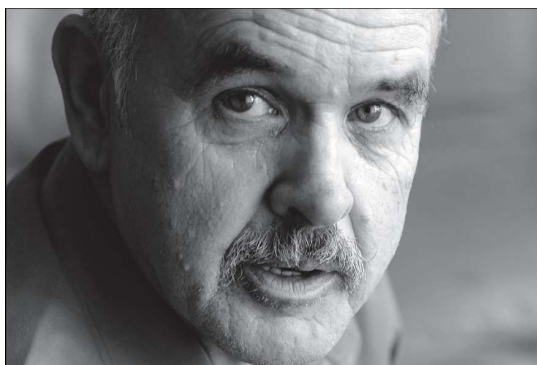
MCS

Patiënten met Multiple Chemical Sensitivity (MCS) claimen overgevoelig te zijn voor verschillende chemische of synthetische stoffen, zoals parfums en schoonmaakmiddelen.

De klachten lopen uiteen van misselijkheid, benauwdheid, hoofdpijn, concentratieproblemen tot flauwvallen.

Om van de klachten af te komen, moeten patiënten hun leven ingrijpend aanpassen en de geuren mijden. Ook mensen die parfums dragen moeten ze mijden. MCS is in Nederland niet officieel erkend door de Gezondheidsraad.

Wetenschappers zijn verdeeld over de oorzaak. Een helft zegt dat het psychisch is, anderen denken dat de oorzaak ligt aan langdurige blootstelling aan een mix van lage concentraties schadelijke stoffen (zoals in het geval van Petermeijer) of aan eenmalige overdosis van een chemische stof (zoals bij Pieterse). Petermeijer heeft van haar ervaringen met MCS een dagboek bijgehouden. Haar ervaringen (met tips voor andere patiënten) heeft ze gepubliceerd in het boek 'Moeder op Afstand'. Het boek is uitgegeven door uitgeverij Quist in Leidschendam.

Andries Pieterse:

„Ik wou dat ik één dag in mijn leven kon overdoen.”

Foto: Frans Andringa

Bij de twee overige foto's, vanwege de grootte niet opgenomen in dit artikel:

- Bij de ATF-brand ging 480 ton chemisch afval de lucht in. Elf mensen zijn door de brand ziek geworden. *Foto: Eilert Lubbers*

- Parfum: voor de één een lekker luchtje, voor mensen met MCS een ziekmaker. *Foto: ANP*